

KNIŽNIČNÉ NOVINY

Ročník XXIV.

Občasník Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici

4/2023

Keď sa zamýšľam nad riadkami posledného tohtoročného vydania Knižničných novín, oceňujem odvahu a vôľu mojej kolegyne Alžbetky Púčikovej, ktorá prevzala na seba zodpovednosť a rozhodla sa samostatne zostavovať Knižničné noviny. Nie je to ľahká práca, mnohí sme tým prešli, a preto vieme oceniť, koľko to stojí úsilia. Nepamätám sa, že by ma bol niekto z kolegov od toho odhovárať, alebo že by bol niekto odmietol podeliť sa so svojimi postrehmi, informáciami či zážitkami na stránkach Knižničných novín. Naopak, keď som niekoho oslovila, vždy som sa stretla s pochopením a ústretovosťou. Keď ma oslovili, rada som napísala aspoň krátky príspevok, niečo zaujímavé zo života knižnice, niečo k téme. Nikdy by som od toho ani nikoho neodhovárala. A preto skôr ako zhodnotím rok 2023 a napíšem pár slov o tom, v čo dúfam a verím do budúcnosti, chcem sa poďakovať Alžbetke Púčikovej a všetkým ochotným kolegom a kolegyniam, ktorých oslovuje, za to, že svojimi príspevkami naplňujú obsah nášho občasníka. Oceňujem optimizmus a vážim si odhodlanie každého, kto túto prácu robí rád a nenechá sa odradiť.

S vďakou za rok 2023

V predvianočnom období je na mieste zhodnotiť rok 2023 s výhľadom do budúceho obdobia. Knižnica vyvíjala počas celého roka rôzne aktivity a iniciatívy s cieľom zvýšiť povedomie o svojej činnosti, vzdelávať verejnosť a podporovať jej záujem o dianie v knižnici. V oblasti vzdelávania organizovala knižnica prednášky, workshopy, seminár Trendy v knižniciach, ktorý sa zrealizoval vďaka grantu Medzinárodného vyšehradského fondu a s podporou Slovenskej asociácie knižníc, Spolku slovenských knihovníkov a knižníc a firmy MediaCall, spol. s r.o., v Brne, konferenciu Museologica literaria a mnoho ďalších celoslovensky pritažlivých podujatí s presahom do zahraničia. Celoročne sa pre verejnosť prezentovali knižné výstavy, výstavy z tvorby umelcov zo Slovenska i zahraničia, tvorba detí a interaktívna výstava. Knižnica a Literárne a hudobné múzeum organizovali edukačné aktivity pre deti a mládež, exkurzie po knižnici a expozíciách múzea. Vytvorenie udržateľného prostredia pre čitateľov a návštevníkov, vymalovanie átria na prízemí knižnice, práca zamestnancov na skultúrnení a zazelenení interiéru knižnice aj vďaka ochote dobrých ľudí z verejnosti, ktorí venovali okrasné rastliny knižnici, to všetko donieslo do knižnice nový vietor, útlanosť.

Pokračovanie na str. 2.

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici má novú riaditeľku

V septembri 2023 sa PhDr. Oľga Doktorová stala novou riaditeľkou Štátnej vedeckej knižnice v Banskej Bystrici. Funkciou bola dočasne poverená už od januára 2023. V knižnici pôsobí od roku 2002. Predtým pracovala v Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnici pri Technickej univerzite vo Zvolene. Absolvovala vysokoškolské štúdium v zahraničí. Náš predvianočný rozhovor bol nielen o knižnici, ale aj o živote, štúdiu a vzťahu k literatúre.

Študovali ste v zahraničí. V akom veku ste odišli z domu a ako ste to vnímali?

Na jar 1982 som absolvovala prijímacie pohovory do prípravného maturitného ročníka na Gymnázium v Banskej Štiavnici spolu so záujemcami z celého Slovenska. Z 3. ročníka Gymnázia vo Zvolene sme sa prihlásili traja, dvaja chlapci a ja. Ak sa dobre pamätám, všetkých nás prijali. Do maturitného ročníka, tzv. prípravy na štúdium v cudzích jazykoch som nastúpila ako 17-ročná. V 4. ročníku boli otvorené triedy pre študentov z celého Slovenska, ktorí mali nastúpiť na štúdium na vysokých školách v bývalom východnom bloku. Vyučovanie sa orientovalo na jazyk konkrétnej krajiny a odborné zameranie budúceho štúdia. Zahraniční lektori pripravovali žiakov na štúdium medzinárodných vzťahov, žurnalistiky, medicíny, technických či prírodných vied. Mnohé známe osobnosti sú absolventmi tejto prípravky, ľudovo prezývanej „tuzex“, hoci ja som to tak nevnímala a ani dodnes nevnímam. Bývali sme v dvojpodlažnom internáte smerom na obec Ilija a každé ráno chodili pešo do mesta do gymnázia. Až keď sme prišli hore nad Trojičné námestie, tak sme sa naraňajkovali v spoločnej jedálni so študentmi baníctva a lesníctva, lebo autobus bol len jeden a so študentmi z iných stredných škôl sme sa doň všetci nezmestili.

Pokračovanie na str. 3.

S vďakou za rok 2023

Pokračovanie zo str. 1.

Knižnica počas celého roka uskutočňovala mnohé iniciatívy vo svojich priestoroch, ako je odstraňovanie priestorovej záťaže od neupotrebitelného nábytku a zariadení, minimalizácia používania plastov a úspora energie. Zabezpečením protipožiarneho cvičenia pracovala na prevencii protipožiarnej prípravy. Na základe kontroly protipožiarnej bezpečnosti sa zabezpečili ohňovzdorné dvere v skladových priestoroch v objekte Župného domu a aktuálne sa pripravuje zabezpečenie protipožiarnej steny v priestoroch druhého nadzemného podlažia. Spolupracovala s miestnymi organizáciami, občianskymi skupinami, zahraničnými zastupiteľstvami pôsobiacimi na Slovensku a školami na spoločných projektoch a aktivitách súvisiacich s aktuálnymi témami, vytvárala pokojné pracovné zázemie pre zamestnancov. Poskytovaním prístupu k vedeckým publikáciám, informáciám, zdrojom a databázam podporovala vzdelávanie verejnosti, venovala sa výskumu v projekte Agentúry na podporu výskumu a vývoja. Tieto aktivity pomáhali poskytovať verejnosti informácie a nástroje na lepšie pochopenie vybranej problematiky a podporovali zároveň udržateľné praktiky v našej knižničnej komunite. Hoci sme celoročne pociťovali nedostatok finančných prostriedkov na akvizíciu knižničných dokumentov pre našich

užívateľov a zbierkových predmetov pre našich návštevníkov, bolo našou snahou získavať akvizície aj iným spôsobom. O to dôslednejšie sa zvažovali nové akvizície, podporovalo sa vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov a nových manažérskych či odborných zručností. Príležitosť dostal každý interný zamestnanec, ktorý prejavil zmysluplnú iniciatívu v prospech knižnice. Čaká nás však ešte veľa práce a rozhodovania na ceste k novému knižnično-informačnému systému, príprava a realizácia rekonštrukcie národnej kultúrnej pamiatky Penov dom, zakúpenie skenera, obnova vozového parku, realizácia a dokončenie mnohých rozpracovaných projektov a mnoho ďalších úloh, ktoré sú naplánované na rok 2024 a nasledujúce. Pokiaľ si budeme pomáhať, odfiltrujeme nedostatky a nezradí nás zdravie, budeme ľahko prekonávať prekážky a budeme šťastní a spokojní. A taký pocit je na nezaplatenie...

Ďakujem vám všetkým za spoluprácu a pochopenie nášho smerovania, bez vás by to nešlo. Vďaka patrí aj našim návštevníkom a používateľom, ktorí využívajú naše služby a dávajú nám tak spätnú väzbu na našu prácu.

Pokojné a radosné Vianoce a šťastný vstup do roka 2024 želá

Oľga Doktorová

Štátna vedecká knižnica z pohľadu čitateľa a zamestnanca

Veríme, že ste si všimli, že pri príchode do knižnice môžete po novom na vrátnici stretnúť aj usmievavého mladého chlapca. Je to náš Filip. Pracuje s nami od júla 2023. V nasledujúcich riadkoch sa podelí o svoj pohľad na knižnicu teraz a predtým, keď ju navštevoval len ako čitateľ.

Do Štátnej vedeckej knižnice som po prvýkrát vstúpil ako návštevník asi ako 11- alebo 12-ročný. Bolo to v sprievode mojej mamy, ktorá vtedy pracovala na akejsi práci. Spomínam si na teplo, prítomie a rozsvietené lampy univerzálnej študovne (v ten deň pršalo). Už vtedy mi prostredie knižnice pripadalo veľmi blízke. Dokonca si pamätám, ako som vo svojom vnútri urobil rozhodnutie – raz by som sem chcel chodiť aj ja. A naozaj, keď som mal asi 15 rokov, stal som sa jej čitateľom. Bol som hrdý, cítil som sa ako veľký čitateľ – teraz už aj s legitimizujúcim preukazom do rozlohou (a určite aj počtom knižných titulov) najväčšej knižnice v Banskej Bystrici.

Pamätám si exkurziu v deviatom ročníku základnej školy, ktorá bola v Literárnom a hudobnom múzeu a týkala sa autorov, ktorí časť svojho života (počas obdobia komunizmu) mohli publikovať len v samizdate. Prednáška sa mi páčila a tiež ma zaujal priestor múzea.

Prišli aj ďalšie momenty. Moja kamarátka z detstva tu krstila svoju prvú knihu. So svojim bratom som sa v Galérii v podkroví zúčastnil na výstave obrazov populárneho slovenského speváka Pavla Hammela (netušil som, že mojou úlohou raz bude kontrolovať, či sú zavreté okná na chodbe za našimi chrbtami).

Počas štúdia na strednej škole sme tu boli viackrát na exkurzii. V pamäti sa mi vynárajú obrazy graficky netradične usporiadaných básničiek z galérie či súťaž v prednese príhovorov. A taktiež som tu na vlastnej koži zažil aj rôz-

Filip ešte ako návštevník knižnice v spoločnosti speváka Pavla Hammela

ne vernisáže, prednášky alebo odovzdávanie diplomov z nemčiny. Vtedy som nevedel, že raz tu budem pracovať ako informátor, ktorý víta a usmerňuje návštevníkov na tieto akcie (a občas tlačí očami čas na hodinách na vrátnici – tie sú však vždy nepoddajné, výnimku robia len pod vplyvom rádiových vln pri zmene času z letného na zimný a opačne).

Nerád by som vynechal bežné vychádzky do knižnice s cieľom vyzdvihnúť si či vrátiť knižky. Štátna vedecká knižnica ma väčšinou nesklamala a to, čo som v danú chvíľu hľadal, som takmer vždy našiel. Deň mi pri tom vždy spríjemnili milé knihovníčky z oddelenia výpožičiek alebo kolegovia z univerzálnej študovne.

Keď som po prvýkrát vstúpil do knižnice ako zamestnanec, bol som trochu nervózny, zároveň však plný očakávaní pred novou výzvou v dobre známom a obľúbenom prostredí. Prirodzenou povahou som introvert a služba informátora si vyžaduje kontakt a často komunikovať s návštevníkmi. Práve túto stránku vnímam ako najväčšie osobné obohatenie a dobrý tréning tzv. soft skills, ktorých rozvíjanie považujem v živote za dôležité a užitočné. Prvé dni boli také „oťukávačky“ s kolegami a návštevníkmi, ktorí občas boli zvedaví, kto to sedí za informačným pultom. Myslím si, že som si zvykol pomerne rýchlo, a verím, že aj milí kolegovia a návštevníci na mňa. Aj ako zamestnancovi mi je prostredie knižnice stále rovnako blízke, ako keď som sem vstúpil prvýkrát ako návštevník pred vyše desiatimi rokmi.

Ďakujem vedeniu za príležitosť, všetkým kolegom za milé prijatie a celému pracovnému kolektívu i všetkým priateľom a návštevníkom Štátnej vedeckej knižnice prajem pokojné Vianoce v kruhu milovaných najbližších, možno aj s pútaťou knižkou v ruke.

Filip Caban

Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici má novú riaditeľku

Pokračovanie zo str. 1.

Keďže som chcela ísť študovať do NDR, učila som sa nemčinu s nemeckými lektormi. Na internát sme sa vracali zo školy neskoro, lebo sme mali veľa vyučovacích hodín navyše o cudzí jazyk. Domov na tzv. odchodovku sme mohli chodiť jedenkrát do mesiaca. Aj v tom spočívala príprava. A nie každý sa do svojich pôvodných gymnázií. Nevedeli sa prispôbiť. Ale zo štúdia v Štiavnickej mi zostali kamaráti, krásne spomienky. Boli sme mladí a gymnázium nám dalo veľa, lebo nás skutočne pripravilo na štúdium v zahraničí. Terajšie *Gymnázium Andreja Kmeťa* má v súčasnosti dve formy štúdia – slovenskú a bilingválnu anglickú sekciu, ktorú navštevujú aj deti a vnúčatá mojich známych, takže vrelo toto gymnázium odporúčam aj vzhľadom na tradíciu štúdia. A Banská Štiavnica je pre mňa navždy mestom mojej mladosti, lásku k nemu zdieľajú so mnou moje deti a manžel. Po tejto príprave nebolo štúdiom v zahraničí pre mňa problémom. Brala som to veľmi prirodzene, hoci som sa po prijímacích pohovoroch nedostala do Berlína, ale do Kyjeva. Absolvovala som niekoľkodňové sústreďenie v Senci a cez Dom zahraničných stykov pri ministerstve školstva, ktorý zabezpečoval odchod našich študentov do zahraničia, som vycestovala. Kvóty vyplývajúce z medzinárodných zmlúv sa museli plniť.

Prečo ste sa rozhodli práve pre štúdium knihovníctva?

Moje rozhodovanie trvalo asi 30 minút. Námorníctvo, ekonómia ani diplomacia ma nelákali, ani špeciálna pedagogika či herectvo. Na výber bolo veľa prírodovedných, technických odborov. Zvítazila moja vtedajšia záľuba, čítanie.

Aké boli vaše začiatky v Štátnej vedeckej knižnici v Banskej Bystrici?

Do ŠVK v Banskej Bystrici som nastúpila v roku 2002, keď som už mala dostatočnú prax v metodologickej práci, v automatizácii aj v službách v Slovenskej lesníckej a drevárskej knižnici pri Technickej univerzite vo Zvolene. Začínala som v Univerzálnej študovni, potom som robila projektovú manažérku, vedúcu nie jedného oddelenia, vedúcu odboru. Bola som pri tom, ako vznikali jazykové centrá, ako sa rozširovali a rekonštruovali priestory, realizovali projekty a organizovali podujatia.

V čom to dnes majú knižnice podľa vás ľahšie/ťažšie ako v minulosti?

Môžem to hodnotiť len z pohľadu doby. Keď sa zavádzali knižnično-informačné systémy, tešili sme sa, že v nich knižnice budú pracovať. Teraz prichádza čas posunúť sa a prijať novšie, modernejšie systémy. Začíname porovnávať, sme trochu v obavách, čo sa budeme musieť naučiť, ako to ovplyvní naše stereotypy, ako zareaguje verejnosť. Nemyslím, že je to ťažšie, je to len zmena, ktorú treba prijať v hlave a potom to pôjde. Čaká nás ešte náročná cesta.

Ako vyzerá váš bežný deň v knižnici?

Každý deň je iný. Spravidla sa na prácu teším, čo je základ. Niekedy dostávam informácie rovno z prvej ruky od informátorov a kým vyjdem po schodoch a vstúpim do pracovne, tak je toho ešte viac. Od rána riešim pracovné a finančné problémy, rokujem s kolegami, lebo len tak sa dopracujeme k riešeniam a rozhodnutiam. Nejde všetko naraz, niektoré rozhod-

nutia sa s pribúdajúcimi informáciami musia meniť, iné sa stávajú nepodstatnými. Prevádzkové a personálne problémy sú bežnou témou. S kolegyňami a kolegami, ktorí sú vedúci odborov a oddelení, sa stretávame na operatívnych poradách raz týždenne a raz v mesiaci máme gremiálnu poradu. Očakávam, že tam si otvorene povieme, čo nás trápi, čo treba riešiť a rozhodnúť. Na zložitejšie témy si vyhradím samostatné rokovanie. Okrem toho robím kontrolné dni, na ktorých aktuálne riešim s kolegami zistené nedostatky, poruchy a vyťahujem tzv. kostlivcov zo skrine, ako sa hovorí. Chcem, aby knižnica bola lepšia, krajšia a pre návštevníkov otvorenejšia. Verím, že verejnosť to začína vnímať. Či už zmenami v prostredí knižnice, personálnymi zmenami. Čakajú nás ešte organizačné zmeny a doplnenie chýbajúcich pozícií novými zamestnancami.

Máte miesto v knižnici, ktoré je vášmu srdcu najbližšie?

Knižnicu vnímam ako celok. Samozrejme, inklinujem ku knižnično-informačným službám, k službám v kontakte s návštevníkmi v študovniach. Preto ma vyrušuje, ak sa niečo nedarí alebo sa z nedbalosti deformuje, zanedbáva. Som spokojná, keď zamestnanci robia svoju prácu poctivo a keď sa nadchnú, dajú po odbornej stránke do práce svoje úsilie a ja môžem povedať, že ten a tá sú v tom, čo robia, dobrí. Intenzívne vnímam zamestnancov, že sa stotožnili s prácou v knižnici a že ich baví. Plnia pracovné povinnosti a nezanedbávajú ich, riešia ťažké úlohy a chápu filozofiu knižnice ako veľkého organizmu, v ktorom sa bez spolupráce nedá existovať. Nie všetci to majú tak nastavené a vtedy musí nastať zmena, ktorá im prinesie nové uplatnenie.

Máte v živote ešte nejaké nesplnené túžby?

V pracovnom živote som viac pragmatik, hoci poznám aj väčších. Nemám v tejto oblasti tajné túžby, a ak áno, tak len tie, ktoré sú naozaj reálne. Tie vyžadujú prípravu, spoluprácu. Mám na mysli nový knižnično-informačný systém, budovanie vedeckej knižnice otvorenej verejnosti, na modernej technologickej úrovni so službami pre náročných používateľov, so zabezpečením uchovávaných tradičných dokumentov a zbierkových predmetov prostredníctvom digitalizácie, rekonštrukciu Penovho domu. Možno je to na jeden život veľa, ale som nastavená na to a viem, že kolegovia sú s tým stotožnení a pochopili smerovanie v prospech spokojnosti čitateľskej verejnosti a návštevníkov.

Akú literatúru rada čítate vo svojom voľnom čase?

Som taký dovolenkový čitateľ, ktorý nepohrdne ľahkým čítaním. Mám rozčítaných niekoľko kníh súčasne a vraciam sa k nim podľa vnútorného rozpoloženia. Napríklad dočítala som knihu od kanadského lekára maďarského pôvodu Gábora Matého *Keď telo povie nie*. Začala ma baviť indická spisovateľka Alka Joshi a jej trilógia, z ktorej mám rozčítanú už druhú knihu. Od uznávaného, už nebohého izraelského spisovateľa Amosa Oza jeho Čiernu skrínku. Je toho viac. Pri posteli mi ležia francúzski impresionisti. Ostatné roky sa stávam náročnejšia na témy, nie na osobnosti, ktoré o nich píšú. Často sa mi stáva, že si prečítam knihu a až potom ma zaujíma autor. Knihy si požičiavam aj z našej knižnice, ale rada si ich aj kupujem.

Ďakujem veľmi pekne za rozhovor.

Betka Púčíková

Ukáž mi čo čítaš a ja ti poviem...

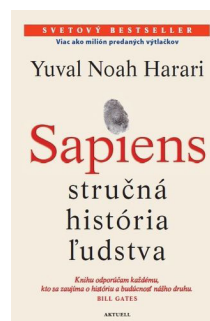
Čo čítajú osobnosti nášho mesta?

V tomto čísle Knižničných novín sme sa rozhodli osloviť **primátora nášho mesta pána Jána Noska**. Možno nie všetci vedia, že J. Nosko dlhé roky pracoval ako detský kardiológ a k deťom má stále blízko. Ako sám povedal, k jeho „srdcovkám“ patrí založenie banskobystrického občianskeho združenia PONS pre deti s hendikepom. Vo voľnom čase rád chodí na turistiku, športuje a relaxuje v prírode. A aký má vzťah ku knihám?

„Knihy som mal vždy rád a čítam ich od svojho detstva. Vo voľnejšom čase siahnem po detektívkach alebo vedecko-náučnej literatúre. Momen-

tálne čítam knihu *Sapiens, stručná história ľudstva* od Yuvala Noaha Harariho.“

V knihe autor opisuje históriu človeka ako biologického druhu od prvých ľudí až po súčasnosť, ktorú výrazne ovplyvnili tri revolúcie – kognitívna, poľnohospodárska a vedecká revolúcia. Ak vás téma zaujala, knihu nájdete ju aj u nás v knižnici pod signatúrou B 58045. K dispozícii máme 2 exempláre.

Betka Púčíková

Knižnice sveta

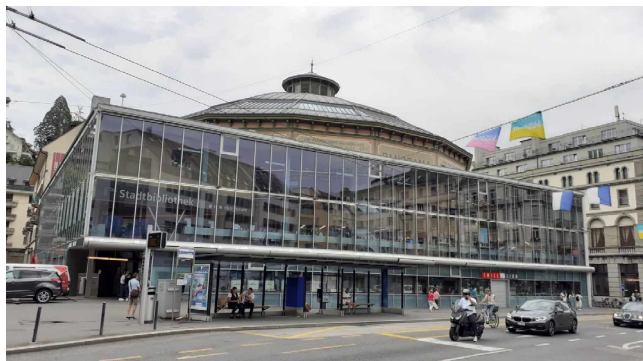
Mestská knižnica v Luzerne a Bourbaki Panorama

Veľkoformátové plátna série **Slovanská epopeja** od českého secesného maliara **Alfonza Muchu** na svoj stály výstavný priestor čakajú po desaťročia. Príbeh panoramatického obrazu **Bourbaki Panorama** z roku 1871 od švajčiarskeho maliara **Édouarda Castresa** mal šťastnejší koniec. Pre panoramatické výtvarné dielo úchvatných rozmerov (114 x 15 m) bola vybudovaná originálna výstavná kruhová hala na brehu Vierwaldstattskeho jazera v Luzerne v roku 1881. Autor diela zachytil na ňom 87 000 bojujúcich vojakov francúzskej armády a osobne prežitú skúsenosť z vojnových bojov.

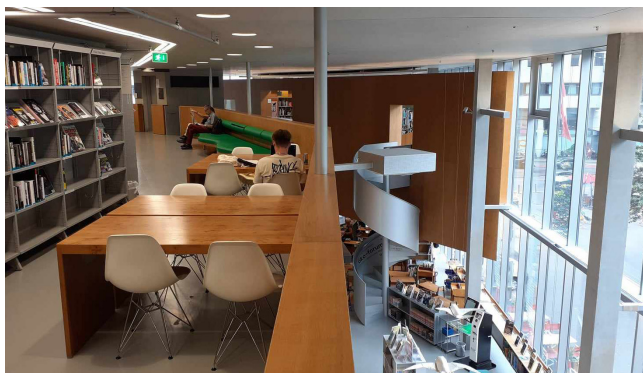
Prirodzeným zväčšovaním hlavného mesta kantónu Luzern vznikla potreba bohatšej občianskej vybavenosti v centre mesta. A práve miesto kruhovej rotundy bolo ideálnym riešením na vybudovanie mestskej knižnice s náležitými prevádzkami kina, reštaurácie a obchodných predajní, ktoré dotvárajú samostatný výstavný panoramatický priestor.

Rekonštrukcie a úpravy budovy sa zhostilo züríšské architektonické štúdio **Kreis Schaad Schaad** a v januári 2000 bola knižnica otvorená. Architektonický koncept spočíval vo vytvorení skleneného kubusového prstenca, ktorý by výrazne oddeľoval pôvodnú hmotu tubusovej budovy a nový, dodatočný architektonický

zásah vytvorený na účely mestskej knižnice. Jednotlivé vstavané podlažia knižnice sú ukončené pavlačovými terasami, z ktorých je výhľad do cen-

Mestská knižnica v Luzerne

Interiér mestskej knižnice v Luzerne

Interiér mestskej knižnice

trálneho priestoru knižnice a cez transparentnú fasádu do uličného námestia. Príjemný interiér je zdynamizovaný točivými schodiskami a dotvorený použitím drevených obkladov a množstvom oddychových miest na nerušenú koncentráciu pri čítaní. Popri známom drevenom moste (Kapellbrücke) a kultúrno-kongresovom centre (KKL Luzern) architekta **Jean**

Nouvela je knižnica ďalším miestom, ktoré pri návšteve Luzernu stojí za to vidieť.

Rastislav Udžan

Naša knižnica

Oddelenie doplňovania a spracovania fondov

V minulom čísle Knižničných novín sme ako prvé predstavili oddelenie prevádzky. Teraz pokračujeme oddelením doplňovania a spracovania fondov. Na tomto oddelení pracuje 11 kolegyň. Ako čitatelia sa s nimi bežne nestretnete, ale vďaka nim sú naše knihy k dispozícii v online katalógu a následne dostupné na vypožičanie. Naše kolegyne okrem kníh spracúvajú aj periodiká, hudobniny, normy, mapy, dokumenty na špeciálnych nosičoch (CD-ROM, DVD, Blu-ray disky, USB), dobové pohľadnice a ex librisy. To všetko tvorí náš knižničný fond. Venujú sa aj digitalizácii, spracovaniu a úprave naskenovaných dokumentov a starých tlačí.

Kolegyňa Anka Haringová označuje knihu RFID kódom

Rôzne typy dokumentov vo fonde ŠVK priamo po katalogizácii

Čo je vlastne knižničný fond? Jednoducho povedané, je to súbor všetkých dokumentov, ktoré knižnica sprístupňuje svojim čitateľom. Knižničný fond sa buduje nákupom alebo iným spôsobom získavania knižničných dokumentov (akvizícia) na základe posúdenia potrieb používateľov knižnice a v súlade s profilom knižnice. Novým knihám či dokumentom je vždy pridelená signatúra a následne pre-

chádzajú mennou a vecnou katalogizáciou u našich kolegyň. Vďaka tomu sa ľahšie vyhľadávajú v online katalógu podľa názvu, autora, vydavateľstva, témy či žánru. Tých kritérií nie je málo.

Keď sú nové knihy skatalogizované, je ešte potrebné ich opečiatkovať vlastnými pečiatkami a označiť čiarovými a RFID kódmi. RFID kódy chránia naše knihy pred odcudzením. Následne putujú do skladu alebo na police jednotlivých študovní.

Na záver už len pripomeniem, že kolegyne z tohto oddelenia často organizujú aj rôzne podujatia a besedy s autormi. Všetky aktuálne informácie vždy nájdete v našich mesačných programoch podujatí.

Betka Púčíková

Spomíname a ďakujeme

Rok bez Kláriky...

PhDr. Klára Kubičková (* 15. august 1936 Levice – † 25. november 2022 Banská Bystrica)

Kompletizujem publikáciu venovanú dvom výnimočným tvorcom Jurajovi a Ladislavovi E. Hudecovcom, otcovi so synom, podnikavému staviteľovi mnohých budov v Banskej Bystrici a šikovnému synovi s pohnutým osudom, ktorý v ďalekom Šanghaji má pevné miesto a povedomie v kolorite a obraze metropoly. Za poznaním tejto otcovsko-synovskej dvojice a obhajoby mnohých, pre spoločnosť podstatných tém stojí úsilie zanietených a vzdelaných ľudí s nadhľadom, akceptujúcich spoločenské pomery a medziľudské vzťahy.

Historička a teoretička architektúry a výtvarného umenia Klára Kubičková bola jedna z tých, ktorá vedela podchytiť a nasmerovať dobrú vec. Nekonečná studnica bohatých životných a umenovedných informácií opierajúca sa o osobné kontakty a vzťahy s umeleckou elitou Slovenska

Stretnutie (zľava) Kláry Kubičkovej, Kristíny Mičehovej a Evy Furdíkovej v osade Polianka na Donovaloch (august 2018)

mala domov v Banskej Bystrici. Mala múdrosť a svojím vzťahom k umeniu a hodnotám podporila a motivovala mnohých. Stála aj za obhajobou diela Juraja a Ladislava E. Hudecovcov. Rok od jej odchodu ostáva množstvo otvorených tém, ktoré, žiaľ, zostanú nezodpovedané... Kláríka, ďakujeme.

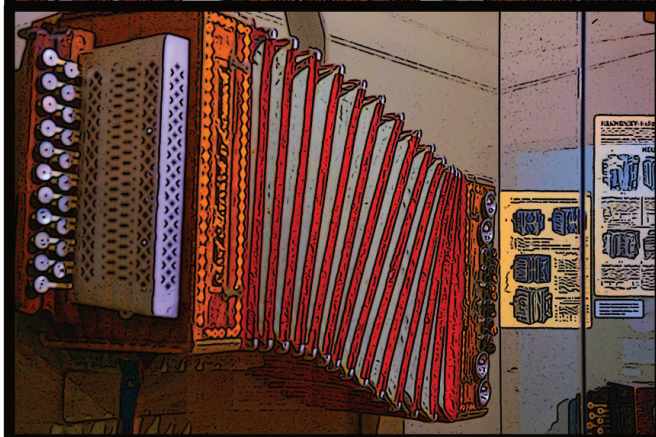
Rastislav Udžan

Čo robiť v knižnici keď ...

... mám rád hudbu.

Navštív Hudobné átrium a expozíciu Ľudové hudobné nástroje v Literárnom a hudobnom múzeu. Ak vieš, môžeš si zahrať na klavíri.

... zaujímam sa o dejiny knižnej kultúry.

Navštív Librarium a Študovňu starých a vzácných tlačí.

... mám rád výtvarné umenie.

Navštív Galériu v podkroví a ostatné výstavné priestory.

Humanizmus, človečenstvo, sloboda

Rozhovor s Petrom Filínom o výstave o Jánovi Kollárovi

Literárne a hudobné múzeum ŠVK v Banskej Bystrici si pripomenulo významnú osobnosť slovenských národných dejín – Jána Kollára, evanjelického kňaza, spisovateľa a básnika, výstavkou, ktorú si pripravil kolega P. Filín. Zaujalo ma jej pomenovanie. Prečo SYN SLÁVY?

Názov výstavy *Syn Slávy* je viacvýznamovou slovnou hračkou. Môže sa interpretovať nielen ako odkaz na jeho najslávnejšie literárne dielo – *Slávy dcera*, ale aj ako zdôraznenie európskeho významu a „slávy“ samotného spisovateľa.

Čo spájalo Jána Kollára s Banskou Bystricou?

Ján Kollár sa narodil v neďalekých Mošovciach a do Banskej Bystrice prišiel z Kremnice pokračovať vo svojich gymnaziálnych štúdiách. Ako čerstvý absolvent bratislavského evanjelického lýcea sa v roku 1815 do Banskej Bystrice opäť vrátil a dva roky v našom meste pôsobil ako vychovávateľ v rodine meštana Ľudovíta Kolbenhayera až dovtedy, kým si nezarobil potrebné finančné prostriedky a kým nezložil kandidátsku skúšku, ktorej úspešné absolvovanie mu otvorilo cestu k štipendiu na univerzite. Z Banskej Bystrice tak odišiel študovať teológiu do nemeckého mesta Jena.

Kde pravdepodobne skrsla v Kollárovi myšlienka všeslovanskej vzájomnosti? V domácich dedinských jednoduchých pomeroch zrejme týmto smerom neuvažovali...

Touto myšlienkou sa Ján Kollár začal bližšie zaoberať až po svojom príchode do Nemecka. Práve v nemeckom národe zbadal znaky nadradenosti a podceňovania ostatných národov. V tomto predsvedčení ho utvrdili aj jeho osobné skúsenosti s osudom Lužických Srbov, ktorí sa ako príslušníci slovanského národa v nemeckom prostredí úplne asimlovali a v podstate stratili svoju národnú identitu. Toto J. Kollár vnímal ako možné ohrozenie slovanských národov v európskom priestore a v tomto kontexte začal uvažovať o bližšej spolupráci jednotlivých slovanských národov.

Po pôsobení v Nemecku bol Ján Kollár takmer 30 rokov farárom v Pešti, potom prednášal na Viedenskej univerzite. Je zaujímavé, že zbieral slovenské ľudové piesne. Pre múzejníka sa naskytá otázka, ako ich zbieral, ako sa k nim dostal, ako ich zapisoval...?

V kontexte Kollárových celoživotných názorov je jeho záujem o slovenskú ľudovú pieseň tak trochu paradox. Je totiž známe jeho vyzdvihovanie češtiny ako jediného literárneho jazyka a „zatracovanie“ slovenčiny. Napriek tomuto názoru ho ale od mladosti fascinovala práve slovenská ľudová slovesnosť, teda kultúrne prejavy slovenského ľudu a v „ľudo-

vom a málo kultivovanom“ slovenskom jazyku. Sám J. Kollár sa k získavaniu textov piesní vyjadril, že počas svojich ciest do Prešporku a naspäť domov do Turca často počul v okolitej krajine slovenské dievčatá a ženy spievať si ľudové piesne. On sa vtedy pri nich pristavil, ukryl sa tak, aby o ňom nevedeli, a zapisoval si texty piesní do svojho zápisníka. Neskôr mu v zbieraní ľudovej slovesnosti pomáhal napríklad aj Pavol Jozef Šafárik.

Ján Kollár študoval evanjelickú teológiu a venoval sa aj histórii, filozofii a estetike spolu s prírodnými vedami. Zaujímaloby ma, či tieto ďalšie vedy aj študoval, alebo to bol iba jeho

osobný záujem? A ako sa stal mimoriadnym profesorom na univerzite vo Viedni?

Začnem od konca. Ján Kollár sa do Viedne dostal takpovediac „za zásluhy“ v marci 1849. Po skončení revolúcie v Uhorsku dostal za svoju prezentovanú podporu cisárskeho dvora ponuku pôsobiť vo Viedni ako dôverník vlády pre otázky Slo-

venska, ktorú prijal. Neskôr bol dokonca vymenovaný za mimoriadneho profesora slovanskej archeológie na Viedenskej univerzite. Jeho vymenovanie bolo súčasťou odmeny pre Slovákov za ich účasť v revolúcii na strane Rakúska proti Maďarom. Podľa viacerých zdrojov J. Kollár v Jene študoval iba teológiu a filozofiu. Ostatné vedy boli iba jeho osobným, súkromným záujmom.

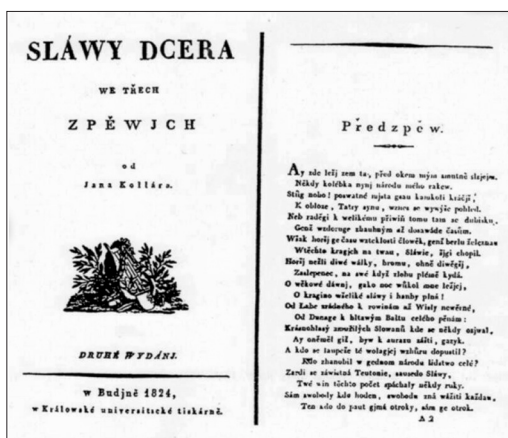
Čo teba osobne oslovuje na Kollárovej Slávy dcere, čo by si návštevníci výstavy mohli zapamätať?

Ak trochu odľahčím svoju odpoveď, tak sa mi s dielom *Slávy dcera* v prvom rade už od mojich gymnaziálnych štúdií spája hlavne jedna básnická figúra použitá v *Předzprávě*, a to metonymia (synekdocha) „*Stůj, noho!*“ Vtedy som sa s ňou stretol prvýkrát a odvtedy sa mi nezmazateľne vryla do pamäti. V súčasnosti je to najmä monumentálnosť a literárny význam tohto diela v kontexte európskych literatúr. *Slávy dcera* (ako jedno z mála diel slovenskej literatúry) podľa môjho názoru napĺňa všetky parametre „zlatého fondu svetovej literatúry“ a je aktuálne nielen v kontexte doby svojho vzniku, ale v istých oblastiach aj dnes.

Čo z pozostalosti Jána Kollára zachováva zbierkový fond LHM?

Fond Jána Kollára v Literárnom a hudobnom múzeu v Banskej Bystrici obsahuje hlavne knižné vydania Kollárových kníh, počnúc ich prvými vydania z 19. storočia. Zvyšok zbierky tvoria sekundárne pramene, čiže predmety dokumentujúce ohlas života a tvorby Jána Kollára v 20. storočí, napríklad Pamätná medaila Jána Kollára či poštová známka, vydané pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia.

Slavomíra Očenášová-Štrbová

Česko-slovenskí bibliografi sa stretli dvadsiaty piaty raz

Tohtoročné, v poradí už 25. kolokvium českých, moravských a slovenských bibliografov sa konalo v tradičnom októbrovom čase, v Mesiaci česko-slovenskej vzájomnosti, v Olomouci v dňoch 15. – 17. októbra. Kolokvium mala pôvodne zorganizovať niektorá zo slovenských knižníc, pretože minuloročné sa uskutočnilo v Hradci Králové. Žiaľ, žiadna zo slovenských knižníc sa najmä pre nedostatok finančných prostriedkov nepodujala stretnutie bibliografov zorganizovať a zabezpečiť.

Tematicky sa tohoročné kolokvium, ktoré pod gesciou sekcie pre bibliografiu Združenia knižníc v ČR (Sdružení knihoven v ČR – SDRUK) nakoniec pripravili nadšené kolegyně a kolegovia vo Vedeckej knižnici v Olomouci, orientovalo na regionálne špecifiká, prieniky regiónu, histórie a vedy, ale tiež na folklór.

Rokovacímu programu kolokvia vždy predchádza vlastivedný a kultúrny program v nedeľu popoludní, ktorým tentokrát bola prechádzka historickým centrom mesta a komentovaná prehliadka Arcibiskupského paláca v Olomouci, významnej barokovej palácovej umeleckostaviteľskej pamiatky a živého sídla olomouckých arcibiskupov, priestorov, ktorými kráčali dejiny a známe osobnosti, napr. Mária Terézia, ruský cár Alexander I., ríšsko-nemecký cisár František I., kardinál Rudolf Jan Habsburský (žiak a mecenáš geniálneho hudobného skladateľa Ludwiga van Beethovena, ktorý mu dedikoval 14 kompozícií vrátane jedného zo svojich najvýznamnejších diel, slávnostnú omšu Missa Solemnis D-dur), František Jozef I. či T. G. Masaryk a i.

Na začiatku rokovacej časti kolokvia vzdali jeho účastníci úctu minútu ticha PhDr. Blanke Snopkovej, PhD. (1966 – 2022). Rokovací program obidvoch dní naplnilo 13 prihlásených a akceptovaných príspevkov (spolu bolo prihlásených 16 príspevkov, ale autorky troch príspevkov ospravedlnili svoju neprítomnosť). Všetky príspevky boli zaradené do štyroch tematických okruhov: 1. Regionálne priemyselné a technické pamiatky, 2. Regionálny folklór – premeny miestnej zvykovej kultúry, 3. Veda v regióne, 4. Zaujímavé regionálne periodiká, zaujímavosti v regionálnych periodikách.

V prvom tematickom okruhu sa hovorilo o troch pancierových vlakoch, ktoré zostrojili zvolenský železničiar počas druhej svetovej vojny, o Gočárových automatických mlynch v Pardubicách a mlynských technológiách a o Dolných Vítkoviciach ako o unikátnej industriálnej pamiatke s neopakovateľnou architektúrou a o nezameniteľnom symbole mesta Ostravy, dnes vyhlásenom za národnú kultúrnu pamiatku a zapísanom na Zozname európskeho kultúrneho dedičstva.

V druhom tematickom okruhu sa autorky svojho príspevku venovali fenoménu slovenskej ľudovej kultúry – Jánošíkovi, ktorého zbojnícky osud sa stal námetom mnohých literárnych, hudobných a výtvarných diel, sú po ňom pomenované prírodné útvary či slávnosti.

V treťom tematickom okruhu boli predstavené vedecké osobnosti známe nielen v regióne svojho pôvodu a pôsobenia, ich život a dielo: Vincenc Vávra, literárny historik v podkrkonošskom regióne, životopisec Boženy Němcovej a autor doteraz

nepublikovaných denníkových záznamov o živote v podkrkonošskom regióne na prelome 19. a 20. storočia; Jana Borgulová, banskobystrická literárna regionalistka, historička, múzejníčka, publicistka, organizátorka, editorka a bibliografka, ktorej činnosť dokumentuje silu regiónu, bez akých nemôže byť kvalitná národná literatúra; Jan Nepomuk Woldřich, český geológ, paleontológ a pedagóg, ktorý svoje vedecké bádanie zamerail aj na oblasť Spiša; Ján

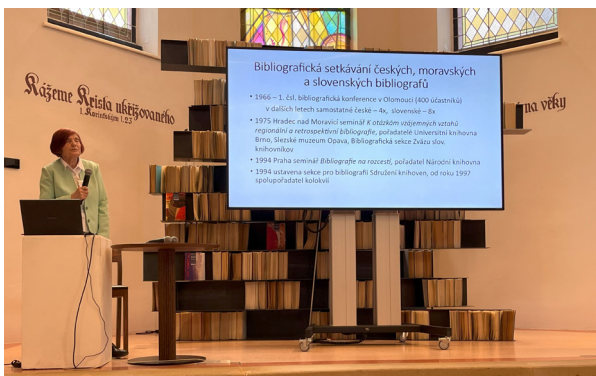
Adam Rayman a Ján Samuel Gerttinger, dvaja prešovskí lekárnici, z ktorých prvý začal už pred tristo rokmi úspešne bojovať proti epidémii kiahní očkovaním a druhý pred viac ako dvesto rokmi vyrobil prvý cukor v Uhorsku; Martin Kundrát, súčasný evolučný biológ a paleobiológ na Univerzite P. J. Šafárika v Košiciach, ktorý pomocou modernej zobrazovacej technológie (synchrotrónovej tomografie) rekonštruje evolúciu dinosaurov a predchodcov dnešných vtákov. V rámci okruhu sa autorky dvoch príspevkov venovali aj inštitucionálnej vedeckej činnosti. Akciová spoločnosť VUNAR v Nových Zámkoch je následníkom bývalého štátneho Výskumného ústavu obrábacích strojov a náradia, ktorý bol v procese privatizácie trans-

formovaný na privátnu výskumnú organizáciu, a tak má dlhú tradíciu v segmente výskumu a vývoja produktov špeciálneho určenia, najmä v oblasti strojárstva a baníctva. Výskum a vývoj bol dôležitou súčasťou aj Baťových závodov v Zlíne, kde v 20. rokoch minulého storočia vzniklo výskumné oddelenie a postupne aj ďalšie výskumné pracoviská pre odbory chémie, stavebníctva, zdravotníctva, pedagogiky a ďalšie, na ktorých pôsobili viacerí význační výskumníci a vedci, ako napr. chemik Stanislav Landa, rodák z Vrútok, pedagóg Stanislav Vrána, ďalší chemik Otto Wichterle a i.

Štvrtý, posledný tematický okruh tvorili dva príspevky. Prvý sumarizoval bibliofilské vydania bulletinov z recitačných súťaží Hviezdoslavov Kubín, ktoré pripravoval Theo Herkeľ Florin. Viaceré z týchto útlých a vzácných vydaní si účastníci kolokvia mohli vziať do vlastných rúk a prezrieť na vlastné oči, napr. *Chlapec* (1966), básne Milana Rúfusa pre účastníkov 12. Hviezdoslavovho Kubína

Miesto konania jubilejného, 25. kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografov, Vedecká knižnica v Olomouci, Červený kostol

PhDr. Jiřina Kádnerová, niekdajšia predsedníčka bibliografickej sekcie Sdruženia knihoven ČR, zhodnotila doterajšie kolokvia a uviedla diskusiu o ich budúcnosti v meniacom sa nielen knihovníckom svete

s úvodom Stanislava Šmatláka a ilustráciami Róberta Broža, či Čisté srdce (1969), básne štvorročného Martina Feldeka s obálkou a kresbami päťročného Vladka Cipára pre účastníkov 16. Hviezdoslavovho Kubína. Na ďalšie jedinečné historické a kultúrne zaujímavosti uverejňované vo vybraných rubrikách považských lokálnych periodík upriamila pozornosť autorka posledného príspevku.

Popoludnie prvého rokovacieho dňa naplnila plodná a konštruktívna odborná diskusia na tému: *Budúcnosť bibliografických kolokvií v meniacom sa nielen knihovníckom svete*, ktorú uviedla prednáška PhDr. Jiřiny Kádnerovej o histórii bibliografických kolokvií. Stretnutia českých, moravských a slovenských bibliografov sa konajú od roku 1966, keď sa práve v Olomouci uskutočnila Prvá československá bibliografická konferencia, na ktorú nadviazali štyri samostatné české a osem slovenských konferencií. Po rozdelení spoločného štátu zorganizovala Národná knihovna ČR seminár Bibliografie na rozcestí a vznikla sekcia pre bibliografiu SDRUK v ČR, ktorá je od roku 1997 spoluorganizátorom kolokvií so Slovenskou asociáciou knižníc (podrobne Kádnerová – Svobodová; Kucianová in *Mezníky bibliografie*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2017). Od roku 1998 sa konalo 25 kolokvií, z toho 14 v Českej republike (1998 Žďár nad Sázavou, 2000 Mikulov, 2001 Brno, 2003 Rožnov pod Radhoštěm, 2005 Čejkovice, 2007 Strážnice, 2009 Olomouc, 2011 Jihlava, 2013 Zlín, 2015 České Budějovice, 2017 Brno [druhý raz], 2019 Praha, 2022 Hradec Králové, 2023 Olomouc [druhý raz]) a 11 v Slovenskej republike (1999 Košice, 2002 Spišská Sobota, 2004 Liptovský Mikuláš, 2006 Trenčín, 2008 Zvolen, 2010 Trnava, 2012 Prešov, 2014 Pezinok, 2016 Banská Bystrica, 2018 Nitra, 2021 Čadca; pre pandémie ochorenia covid-19 sa nekonalo kolokvium v roku 2020). Účastníci 25. kolokvia sa

v diskusii (1) zhodli na potrebe organizovať kolokviá bibliografov aj v budúcnosti, a to (2) pod inštitucionálnou záštitou SDRUK v ČR, jeho bibliografickou sekciou, a Slovenskou asociáciou knižníc (SAK), ktorú v Olomouci zastupoval Mgr. art. Roman Večerek, riaditeľ Oravskej knižnice A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne. (3) Miesto konania kolokvií sa má zachovať striedavo v knižniciach v ČR a v SR a (4) ich zameranie orientovať nielen vlastivedne, ale viac na odborné problémy bibliografickej práce. (5) Nevyhnutným predpokladom existencie kolokvií je najstý zdroje finančných prostriedkov na ich organizovanie.

Odborný program kolokvia ukončila Mgr. Eva Svobodová, predsedníčka odbornej sekcie pre bibliografiu SDRUK v ČR a riaditeľka Študijnej a vedeckej knižnice v Hradci Králové sumarizujúcim hodnotením a poďakovaním organizátorom. Autorky a autori prednesených príspevkov reprezentovali deväť knižníc na Slovensku (Knižnica A. Bernoláka v Nových Zámkoch, Krajská knižnica v Žiline, Krajská knižnica L. Štúra vo Zvolene, Krajská knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove, Oravská knižnica A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne, Považská knižnica v Považskej Bystrici, Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici, Štátna vedecká knižnica v Prešove, Vihorlatská knižnica v Humennom) a štyri knižnice v ČR (Krajská knižnica v Pardubicach, Krajská knižnica F. Bartoša v Zlíne, Moravskoslezská knižnica v Ostrave, Národné pedagogické múzeum a knižnica J. A. Komenského v Prahe).

Vyjadrujeme presvedčenie, že SDRUK v ČR ani SAK nepreusia vzájomnú spoluprácu a organizovanie bibliografických kolokvií v duchu diela a nadšenia pre bibliografiu Miloša Kovačku aj Blanky Snopkovej a budú v organizovaní kolokvií pokračovať v rámci tradičných organizačných aj potrebných nevyhnutných finančných požiadaviek.

Ivan Očenáš

Nové partnerstvá oddelenia medzinárodnej spolupráce

Oddelenie medzinárodnej spolupráce nevykonáva len knihovnícku činnosť. Jeho náplňou práce je aj organizovať kultúrne a vzdelávacie podujatia pre študentov a verejnosť spojené s cudzími jazykmi a taktiež udržiavať a rozširovať spoluprácu s veľvyslanectvami, jazykovými inštitútmi a inými partnermi z rôznych krajín sveta. V rámci medzinárodnej spolupráce sa zamestnanci oddelenia zúčastňujú na rôznych podujatiach, ktoré organizujú naši partneri. V októbri 2023 sme sa zúčastnili na dvoch pracovných cestách v Bratislave.

11. októbra som sa ako konzultantka Centra hispánskej kultúry Vladimíra Olerínyho zúčastnila spolu s pani riaditeľkou na oslavách Národného dňa Španielska (Národný deň Španielska je sviatkom všetkých hispánskych kultúr a slávi sa každý rok 12. októbra, pretože 12. 19. 1492 sa Krištof Kolumbus doplnil na americkú pôdu a od tejto udalosti došlo k tzv. „stretnutiu dvoch svetov“. Začala sa európska kolonizácia Ameriky, ktorá zmenila život ako Európanom, tak i Američanom.), na ktoré nás pozvala J. E. Lorea Arribalzaga Ceballos, mimoriadna a splnomocnená veľvyslankyňa Španielska v Slovenskej republike. Na začiatku osláv sa prihovorela pani veľvyslankyňa, ktorá sa venovala aktuálnym spoločenským témam a vzťahom medzi Španielskom a Slovenskom. Po jej prihovore odzneli oficiálne hymny Španielska, Slovenska a EÚ. Po úvo-

Ochutnávame španielske špeciality na oslavách Národného dňa Španielska

Obdivujeme nádherné exponáty čínskej kultúry

de nasledoval voľný program, jednotliví návštevníci medzi sebou konverzovali, spoznávali sa, vymieňali si kontakty a popritom sa ochutnávali typické španielske jedlá a špeciality, ako paella či tortilla. Na oslavách sa zúčastnili zástupcovia stredných a vysokých škôl, na ktorých sa vyučuje španielsky jazyk, ľudia pracujúci v inštitúciách rozširujúcich španielsky jazyk a kultúru, ďalej veľvyslanci a diplomati, ktorí aktuálne pôsobia na Slovensku.

12. októbra 2023 sme sa dvaja zamestnanci z oddelenia medzinárodnej spolupráce spolu s kolegom z ekonomického oddelenia zúčastnili na slávnostnom otvorení výstavy kultúrneho dedičstva Šanghaja s názvom Žiarivá symbióza sto a jednej veci. Hostiteľmi podujatia boli Úrad zahraničných vecí Šanghajskej mestskej ľudovej vlády a Šanghajska mestská správa kultúry a cestovného ruchu. Na začiatku odzneli slávnostné príhovory zástupcov všetkých inštitúcií a úradov, ktoré podujatie (spolu)organizovali alebo podporili. Nasledovala prehliadka expozície šanghajskej výstavy, ktorá obsahovala obrazy, knihy, keramiku a iné exponáty od rôznych čínskych umelcov. Podarilo sa nám rozprávať s viacerými umelcami o možnej budúcej spolupráci s našim jazykovým centrom Window of Shanghai.

Zuzana Hušlová

Jara Radošovská: Podivné prípady Urbana Baránika

Festival Literárna Banská Bystrica je venovaný pamiatke Mikuláša Kováča a tohto roku sa konal už 25. ročník. Literárne a hudobné múzeum a Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici pripravili niekoľko stretnutí, ktoré upriamujú pozornosť na literatúru a na prezentáciu kníh. V rámci festivalu LBB 2023 sa konalo viacero podujatí, stretnutí, besied a prezentácií zameraných na regionálnych autorov a ich tvorbu. Bolo nám čťou privítať nových, ale aj známych spisovateľov a spisovateľky, čitateľov a milovníkov literatúry.

29. septembra 2023 sa uskutočnila podnetná beseda so slovenskou autorkou Jarou Radošovskou, ktorá predstavila svoju knižnú prvotinu *Podivné prípady Urbana Baránika* širokému publiku. Krst knihy sa uskutočnil už v júni a v lete sa o knihe hovorilo aj na festivale Pohoda či v relácii RTVS Okamihy knihy Dada Nagya. Detektívny príbeh s prvkami fantasy *Prvý prípad Urbana Baránika* mal úspech už v súťaži Martinus Cena Fantázie a v roku 2020 získal Cenu poroty a Cenu Bibliotéky. Autorka naň nadviazala ďalšou poviedkou o Urbanovi a obe spolu vyšli knižne tento rok vo vydavateľstve Maletria, ktoré autorka aj sama založila. Keďže jej poviedky zožali úspech aj v ďalších ročníkoch súťaže Martinus Cena Fantázie (nájdete ich v zborníkoch Fantázia 2021 – *Terra* a jaskyňa čierneho netopiera a Fantázia 2022 – *Len kamienok*), do ďalších súťaží sa momentálne nechystá zapojiť, lebo prenecháva miesto tým, ktorým ešte kniha nevyšla. Ak chcú noví autori zistiť, či ich písanie za niečo stojí, nech sa zapoja do súťaží, ktoré hodnotí odborná porota, pretože dostanú späť cenné pripomienky. Alebo si môžu založiť vydavateľstvo a knihu vydať vo vlastnom náklade.

Samozrejme, Jara plánuje vydať ďalšie pokračovanie, kde bude opísaný Tretí prípad Urbana Baránika, ale, povedané slovami autorky, potrebuje predať ešte veľa knižiek, aby mohla Urbana zobrať na večeru a žiť aj z jeho zásluh.

Michaela Töröková a slovenská autorka Jara Radošovská

V hlave má plno príbehov, žije si svoj obyčajný, priam nudný život niekde medzi Bratislavou a Košicami (v Banskej Bystrici) a popri tom sa venuje vážnej civilnej profesii, vlastnej rodine, klebetám a nakupovaniu.

Urban je netypický čarodejník, nenápadný, miestami vyzerá nešikovne, ale zdanie klame, takže sa budete chcieť s ním spriatelíť. Nielen preto, že má poruke vychladené miestne pivko či tu neďaleko v Selciach upravenú záhradku pred domom (to aby ho susedia neohovorili), ale dokáže zaparkovať na preplnenom parkovisku a navyše sa vie orientovať aj v hĺbinách podzemia banskobystrickej nemocnice, len tak mimochodom nájsť stratené osoby, vyrovnáť sa s pozemkovou mafiou vo Vysokých Tatrách a podobne. V dvoch príbehoch sa Urban

ocitá v prostredí, ktoré ocenia nielen Banskobystričania, ale aj milovníci veľhôr, navyše táto fantasy detektívka spája každodenný svet s magickými aspektmi a využíva pritom pomerne expresívny slovník s veľmi špecifickým dôrazom.

Bola to veľmi príjemná akcia, autorka je prirodzenou rozprávačkou, o postave Urbana rozpráva veľmi zanietene, až máte pocit, že ste sa museli stretnúť, a to nielen raz a nielen vo vegetariánskej reštaurácii. „*Treba otvorene povedať, že tak autorka, ako aj jej hrdina majú v knihe mená mierne pozmenené, lebo hoci je Slovenská asociácia magických záležitostí organizácia pomerne skostnatená a byrokratická, nikto by nebol rád, keby mu dýchala na krk a hrozila kadejakými kúzлами. Čo ak by nakoniec Urban s Jarou nááááhodou prišli o pamäť. Nedozvedeli by ste sa pokračovanie!*“

Všetky poviedkové knihy Martinus Cena Fantázie aj knihu *Podivné prípady Urbana Baránika* máme vo fonde ŠVK, neváhajte po nich siahnuť. Príjemné čítanie!

Michaela Töröková

Za Igorom Bázlikom

S hlbokým zármutkom sme prijali správu, že v sobotu 18. novembra 2023 nás vo veku 81 rokov navždy opustil hudobný skladateľ, dirigent, pedagóg, aranžér a klavirista Igor Bázlik, výrazná osobnosť slovenskej hudobnej kultúry. Bol rozhladeným a bezprostredným človekom, ktorý rozdával okolo seba úsmev a radosť nielen svojim interpretačným umením. Spolupracoval s množstvom zaujímavých a vynikajúcich spevákov, hudobníkov i telies. S Literárnym a hudobným múzeom v Banskej Bystrici udržiaval vždy priateľský kontakt, naposledy pri podujatí v rámci cyklu Literárne a hudobné večery v roku 2016, ako i pri výstave k 100. výročiu narodenia svojho strýka Tibora Andrašovana v roku 2017.

Igor Bázlik sa narodil 5. decembra 1941 v Banskej Bystrici a už od detstva prejavoval výrazné hudobné nadanie.

Mal absolútny sluch. Na klavíri ho vyučovala matka Blanka Bázliková (sestra hudobného skladateľa Tibora Andrašovana) a rodinné prostredie žilo hudbou i vďaka jeho otcovi JUDr. Jaromírovi Bázlikovi. Po ukončení štúdia na gymnáziu pokračoval v rokoch 1958 – 1962 v štúdiu na Konzervatóriu v Bratislave a v rokoch 1962 – 1966 študoval kompozíciu u Alexandra Moyzesa na bratislavskej Vysoké škole múzických umení. Ako absolvent sa stal hudobným redaktorom Československého rozhlasu v rokoch 1966 – 1969, v rokoch 1969 – 1978 tam pracoval ako hudobný režisér. Od roku 1979 pôsobil v slobodnom povolaní ako skladateľ,

Vernisáž výstavy *Dialógy* v RTVS Bratislava, 17.10.2017, zľava Andrej Andrašovan, Beáta Dubasová, Sylvia Andrašovanová, Imrich Šimig a Igor Bázlik

aranžér, dirigent, hráč na klávesových nástrojoch a pedagóg hudobno-dramatického odboru Konzervatória v Bratislave.

Tvorba i činnosť Igora Bázlika je žánrovo mimoriadne bo-

Knihovníci na cestách

Posledný septembrový týždeň sme sa s kolegami zúčastnili na výmennej stáži zamestnancov knižnice v Poľsku, kde sídli naša partnerská knižnica – Vojvodská verejná knižnica E. Smoľku v Opole.

Kolegovia z Opole si pre nás pripravili bohatý a zaujímavý program. Navštívili sme Zámok Opolski v Rogówe, kde sme sa oboznámili s jeho históriou a historickým fondom, ktorý v sebe zahŕňa vzácne knihy, tlač, kartografické dokumenty a grafiky. Navštívili sme aj Zamek Piastów Śląskich w Brzegu. V Brzegu sme nahliadli aj do Mestskej verejnej knižnice kniežaťa Ľudovíta I. v Brzegu (Miejska Biblioteka Publiczna im. Księcia Ludwika I w Brzegu), kde sme absolvovali exkurziu a na rokovaní s pani riaditeľkou sme si vymenili skúsenosti a postupy na rozvoj a uspokojenie čitateľských potrieb a na šírenie vedomostí a rozvoj kultúry. Presunuli sme sa do neďalekého Lewin Brzeski. Tu sa nachádza Mestská a obecná verejná knižnica v Lewin Brzeski a jej tri pobočky. Prvá bola pobočka knižnice v Łosowie (Filia Biblioteczna w Łosowie), druhá pobočka sa nachádza v Skorogoszczy (Filia Biblioteczna w Skorogoszczy) a tretia pobočka knižnice je v Przewczy (Filia Biblioteczna w Przewczy). Taktiež tu nás srdečne privítala pani riaditeľka, ktorá nám predstavila činnosť knižnice a všetkých pobočiek.

Ďalší deň sme navštívili mesto Niemodlin, v ňom Mestskú verejnú knižnicu, regionálnu izbu a zámok. V knižnici v Niemodline nás sprevádzala pani riaditeľka, navštívili sme jednotlivé oddelenia knižnice a nazreli aj do regionálnej izby. Presunuli sme sa do Grodkowa, kde nás knižným fondom previedla riaditeľka Mestskej knižnice Józefa Elsnera.

Posledný deň pobytu sme strávili vo Vojvodskej verejnej knižnici E. Smoľku v Opole. Prijala nás zástupkyňa riaditeľa Violetta Łabędzka s vedúcimi oddelení. Boli sme oboznámení

s históriou knižnice a s jej činnosťou v súčasnosti. Previedli nás všetkými oddeleniami v rámci budovy a následne sme navštívili novovytvorené externé pracovisko – dokumentačno-výstavné centrum. Tu sme videli zaujímavú výstavu o vplyve Nemcov na poľskom území od čias prvej svetovej vojny až po súčasnosť. Videli sme aj Opolskú univerzitu, historické pa-

Koncert Andy Loužeckéj v Wojewódzka Biblioteka Publiczna im. E. Smoľki w Opole

Návšteva knižnice v Niemodline

Miejska i Gminna Biblioteka Publiczna im. J. Elsnera w Grodkowie (navšteva mestskej knižnice v Grodkowe)

miatky, hudobné oddelenie Vojvodskej knižnice a amfiteáter známeho poľského hudobného festivalu s názvom Národný festival poľskej piesne v Opole (Krajowy Festiwal Piosenki Polskiej w Opolu), ktorý sa koná každoročne od roku 1963.

Keďže sme prišli v čase 7. ročníka Festivalu jazykov a kultúr sveta, stihli sme si vypočuť aj besedu s autorkou S. I. Schab. V rámci festivalu sa svojou autorskou tvorbou predstavila naša kolegyňa Andy Loužecká.

Prešli sme stovky kilometrov a pozbierali stovky zážitkov. Veľmi sa tešíme našej spolupráci. Priniesli sme si aj zaujímavé knižné novinky v rámci bilaterálnej dohody, ktoré si môžete zapožičať v Centre slovanských štúdií.

Ďakujeme všetkým zúčastneným za starostlivosť, príjemnú spoločnosť a bohatý program. Prikladáme aj zopár fotografií, tak sa pozrite, cítite tú atmosféru?

Andrea Loužecká

Pokračovanie zo str. 12.

hatá. Už počas štúdia sa jeho komorné a symfonické skladby uvádzali na koncertoch. Jedným z prvých diel bola v roku 1965 experimentálna *Elektronická štúdia*. V roku 1969 napísal Štyri črty pre sláčikové kvarteto ako svoju prvú skladbu po skončení VŠMU. Popri skladbách pre klavír či menšie zoskupenia možno spomenúť aj štyri Bázlikove symfonické diela: *Symfonieta* z roku 1966, *Musica Slovaca* (1973), *Smútočný pochod* (1977) a *Svadobný pochod* (1977). V roku 2008 k nim pribudla orchestrálna skladba *Carpe Diem*. V 70. rokoch bol úspešný muzikál *Plné vrecká peňazí*, ku ktorému zložil hudbu podľa scenára Ivana Soloviča. Hlavnými protagonistami boli Milan Lasica a Július Satinský a premiéru mal 18. októbra 1975 na Novej Scéne. V roku 2003 napísal operu pre deti s názvom *Polepetko*. K tomu treba prirátáť desiatky skladieb pre rozhlas a pre divadlo, upravené ľudové piesne či mimoriadne obsiahlu tvorbu pre deti.

Doménou Igora Bázlika bola i oblasť scénickej a populárnej hudby. Jeho piesne interpretovali Marcela Laiferová, Zora

Kolínska, Ivan Krajíček či Karol Duchoň, alebo Marika Gombitová. V roku 1973 získal striebornú Bratislavskú lýru s piesňou *Chvála humoru* na text Tomáša Janovica, ktorú naspievali Karol Duchoň a Eva Kostolányiová. V roku 1977 si prevzal rovnaké ocenenie za skladbu *Pieseň z obloka*, ktorú interpretovala Marika Klesniaková. Spolupracoval s orchestrami Karla Krautgartnera, Karla Vlacha, Gustáva Broma, Ladislava Štaidla a ďalšími. V 90. rokoch minulého storočia sa začal venovať sakrálnej hudbe. Skomponoval cyklus piesní na básne Milana Rúfusa *Modlitbičky*, kantátu *Príď Duchu Svätý*, vokálnu symfóniu *Podoby viery*. V roku 2003 zložil *Hymnu Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. V júli 2011 si prevzal ocenenie Identifikačný kód Slovenska a v roku 2017 dostal Veľkú cenu Slovenského ochranného zväzu autorského za rok 2016. Cenu Karola Tonkoviča za mimoriadny osobnostný prínos vo sfére folklórneho umenia mu udelili v roku 2019.

Češť jeho pamiatke!

Imrich Šimig

MOJE TELO, MOJA DUŠA – HARMÓNIA HUDBY A MYŠLIENOK

Netradičný koncert v Hudobnom átriu

Idea vzniku koncertu *Moje telo, moja duša* prišla pri vyučovaní hry na klavíri dospelých žiakov Lindy Raganovej, ktorí často označovali cvičenie klavírnych skladieb v pomalom tempe za meditáciu. Túto pokojnú atmosféru chcela Linda Raganová preniesť aj na publikum pomocou zámerne spomalene interpretovaných skladieb. Jedinečnosť koncertu tkvela aj v princípe prepájania hudobných diel s vybranými myšlienkami mysliteľov a filozofov.

Zazneli diela svetových skladateľov a jedna autorská premiéra. Linda Raganová skomponovala v roku 2006 skladbu *Balada o lúčnych kvetoch* a 27. septembra 2023 na koncerte *Moje telo, moja duša* v Hudobnom átriu zaznela jej oficiálna premiéra. Dramaturgia koncertu bola zostavená veľmi vnímavo a vo výsledku mimoriadne pôsobivo. Hudba nechala vyznieť krásu a hĺbku myšlienok, čomu prispel ich citlivý výber autorkou a samotná komorná nálada sólových klavírnych skladieb. Zazneli *Ukolébavka* českého skladateľa Petra Ebena, *Sonáta f mol K466* talianskeho skladateľa z obdobia hudobného baroka Domenica Scarlattiho, *Valse romantique* francúzskeho impresionistického skladateľa Claudea Debussyho, *Prelúdium č. 2 op. 11* ruského skladateľa a predstaviteľa neskorého romantizmu Alexandra Nikolajeviča Skriabina, *Balada č. 1 op. 23* poľského hudobného skladateľa a klavírneho virtuóza z obdobia romantizmu Fryderyka Chopina.

V harmónii s hudbou boli samotnou interpretkou sprostredkované vybrané myšlienky svetových filozofov a mysliteľov. Vytvorili meditatívny priestor na zamyslenie nad Konfuciovými citátmi z čínskej filozofie publikované v zbierke výrokov a rozhovorov Konfucia s jeho žiakmi *A riekol majster...*, ako aj nad básňami najvýznamnejšieho japonského poeta Macuo Bašóa, pôsobiaceho počas edského obdobia japonských dejín 17. storočia a tvoriaceho samostatné trojveršia haiku. Filozofický myšlienkový záber dopĺňali úryvky z diela amerického psychológa Johna Bradshawa *Návrat domov (Homecoming)*, zaoberajúceho sa témou „zraneného dieťaťa“ s uväznenými emóciami v každom dospelom človeku, ktoré bránia objaveniu pravého JA. Na otázku „byť či nebyť?“ o zmysle života zo Shakespearovho Hamleta nadväzovali myšlienky nemecko-amerického sociológa, predstaviteľa neofreudizmu a jedného z najväčších humanistických filozofov 20. storočia Ericha Fromma. Zamyslenia o živote, láske a hodnotách v jeho klasickom diele *Mať či byť?* sú nadčasovou reflexiou dnešnej doby.

Publikácie a notové materiály prezentovaných skladieb pochádzajú z fondu knižnice, a tak koncert ponúkol návštevníkom nielen hudobnú, ale aj knižnú inšpiráciu. Finále koncertu *Moje telo, moja duša* patrilo sopranistke Michaelae Kraus, v podaní ktorej sme si vypočuli slávnú áriu *Caro mio ben* talianskeho skladateľa Tommaso Giordaniho.

Linda Raganová bola od detstva obklopená hudbou, čo poznačilo aj jej ďalšie smerovanie. Po absolvovaní Gymnázia v Giraltovcích a dvojročnom štúdiu v kontrabasovej triede Róberta Ravana na Konzervatóriu J. L. Bellu v Banskej Bystrici sa rozhodla študovať kompozíciu na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Popri štúdiách korepetovala na Základnej umeleckej škole v Očovej, neskôr vo Zvolene, účinkovala v rôznych zoskupeniach, počnúc speváckymi zbormi, komornými orchestrami až po popovú kapelu. Svoje uplatnenie nachádzala v rôznych hudobných žánroch od hudobného folklóru až po džez.

Počas svojho pôsobenia na Základnej umeleckej škole vo Zvolene skomponovala niekoľko klavírnych skladieb pre tanečné predstavenia. Spolupracovala s Horehronským múzeom v Brezne na tvorbe hudby pre zážitkové podujatie *Tajuplné bytosti alebo Kto po nociach chodí*.

Pre kontrabasové kvarteto BassBand skomponovala *Suitu pre štyri kontrabasy*. V súčasnosti vyučuje hru na klavíri a hudobnú teóriu na elokovanom pracovisku Súkromnej základnej umeleckej školy Hiadeľ v Banskej Bystrici. Súbežne sa naďalej venuje kompozícii.

Michaela Kraus študovala operný spev na Konzervatóriu v Žiline, neskôr pokračovala v štúdiu na Akadémii umení v Banskej Bystrici. Pôsobí ako sopranistka v Štátnej opere v Banskej Bystrici, kde účinkuje v početných predstaveniach, ako napríklad *Čarovná flauta* Wolfganga

Amadea Mozarta či *Rusalka* Antonína Dvořáka. Zúčastnila sa na viacerých medzinárodných interpretačných speváckych kurzoch. Absolvovala majstrovské spevácke kurzy Magdalény Blahušiakovej a Antonia Carangela v Karlových Varoch, Petra Dvorského v Piešťanoch. Je víťazkou Medzinárodnej speváckej súťaže Imricha Godina vo Vrábľoch a finalistkou svetovej medzinárodnej speváckej súťaže Belvedere singing competition v Amsterdame. Pôsobí taktiež ako pedagogička spevu.

Priaznivé ohlasy na koncert *Moje telo, moja duša* nás podnietili k budúcej realizácii koncertu s podobným konceptom. Milovníci hudby a filozofických myšlienok sa tak môžu tešiť na ďalšie zaujímavé podujatie.

Ingrid Guzmická

Linda Raganová prezentuje myšlienky slávnych filozofov

Klavírny koncert Lindy Raganovej

Po koncerte. Záujem divákov o prezentované filozofické diela

VIANOCE - NAJKRAJŠIE SVIATKY V ROKU

Keďže sa blížila najkrajšie sviatky v roku, rozhodli sme sa naše noviny ukončiť vianočne. Naše kolegyně sa rozhodli podeliť sa s vami o vianočné tradície a zvyky u nich doma. Veríme, že vás ich príspevky zaujmú a možno aj inšpirujú...

Vianočný zvyk – Knižniško

Vianočný zvyk, ktorý nie je veľmi tradičný a nesúvisí s jedlom (trubičky, medovníčky, mandarínky a zemiakový šalát na raňajky, obed aj večeru), s vôňou stromčeka, svietkami a rozprávkami sa začína u mňa dva mesiace pred Vianocami. Ide o tradíciu, ktorú založila kedysi pred rokmi jedna knižná blogerka a v skupine knihomoľov sa neskutočne ujala. Knižniško alebo, inak povedané, knižný Ježiško. Je to celé o dôvere a tá je medzi milovníkmi kníh asi najsilnejšia. Postup je takýto: Spíšem si zoznam piatich kníh (do vopred dohodnutej sumy), ktoré by som túžila dostať pod stromček. Priania sa posielajú knižnískotímu, ktorý tieto želania posúva ďalej. Ja zase na oplátku od nich dostanem želania niekoho iného. Takže tým sa stávam Knižniškom a vyberám knižku, resp. knižky (ak som veľmi bohatá alebo vystihnem akcie). Je to najkrajšia časť tohto milého zvyku – darovať vytúženú knihu. Darček vianočne zabalím (aj s malým prekvapením) a dostatočne v predstihu pošlem poštou. A potom čakám na ten môj balíček, ktorý si otváram presne 24. decembra pod stromčekom. Za tie roky sa mi asi dvakrát stalo, že to bol jediný knižný darček, čo som dostala. Vraj mám veľa kníh, a pretože som ich veľa prečítala, ťažko sa pre mňa vyberá. Takto je to úplne dokonalé prekvapenie, lebo nikdy neviem, čo to bude, a zároveň je to niečo, čo ma poteší. Projekt Knižniško sa začína v októbri vyberaním kníh do zoznamu, v novembri hľadaním dokonalej knihy pre niekoho iného a v decembri očakávaním darčeka. Pre 30 – 40 ľudí zo skupiny Všetko o knihách je to najmilšia tradícia a som veľmi rada, že som jej súčasťou.

Michaela Töröková

Vianoce u Janky Vranovej

Vianoce v našej rodine sa začínajú hysterickým upratovaním, megalomanským pečením, maxizdobením a stresujúcim nakupovaním. 23. decembra sa upokojím, pustím si Silent night od Bros a začínam

Kolegyně Janka Vranová s rodinou

variť. Keďže môj syn je narodený 1. decembra a na prvé Vianoce ešte vyžadoval všetku moju pozornosť, musela som si zorganizovať čas tak, aby som všetko stihla. Odvtedy varím kapustnicu a pripravujem ša-

lát deň dopredu a na Štedrý deň už pripravím len rybu a zdobím stromček vlastnoručne robenými ozdobami. Mám tak pohodu aj ja, nielen rodina pri televízii. Sviatočný večer sa u nás začína zapálením prskaviek na lodžii, aby k nám Ježiško trafil. Oblátky, kapustnica, šalát s rybou a na množstvo koláčikov už nikomu neostáva miesto v bruchu. Povinné spoločné fotenie pod stromčekom je u nás už tradícia. Je to poriadna zábava, deká šaškujú a z 200 fotiek je po cenzúre vhodná na poslanie starým mamám tak jedna. Nasleduje rozbaľovanie darčiekov, rozdávaním ktorých je poverený najmladší, hoci už je najvyšší. Pozeranie Popelky a odrecitovanie dialógov je tiež nevyhnutné. Takže Vianoce veselé, rodinné a pohodové.

Jana Vranová

Vianoce s tradíciami a zvykmi

Narodila som sa a vyrastala som v rázovitej obci Terchová, kde sa Vianoce plné tradícií a zvykov slávil v kresťanskom duchu. Príprava na tieto najkrajšie sviatky sa začínala už s príchodom adventu, keď sme raz do týždňa zavčasu ráno vstávali a chodili do kostola na roráty. Dôležitým dátumom bol 13. december – na Luciu. Vtedy sme si veľmi tajomne písali so sestrami lístočky s menami chlapcov, ktorí sa nám páčili, a postupne sme každý deň jeden vytiahli a spálili. Na Štedrý deň ostal posledný lístok s menom „vyvoleného“. Samozrejme, robili sme podfuky, aby ostal ten „pravý“. V tento deň sme tiež odrezali konárik z čerešne a dali sme ho do vody. Ak nám na Štedrý deň rozkvitol, znamenalo to, že nás v budúcom roku stretne láska. Večer na Luciu musel byť celý dom poupratovaný, lebo chodili od domu k domu Lucie – ženy zahalené v plachte s pomúčenou tvárou s husími krídlami a štetkou na maľovanie v rukách. Krídlami ometali kúty a štetkou maľovali steny. Beda, ak niekde našli prach alebo pri šporáku popol. Od Lucie do Štedrého dňa si starší ľudia zapisovali, aké je každý deň počasie. Jednotlivé dni symbolizovali počasie na jeden mesiac v budúcom roku, čo bolo dôležité pri poľnohospodárskych prácach. Na dobrú úrodu sa pod ozdobený stromček dávalo v lanovom obrúsku zabalené obilie, zemiak, cesnak a chlieb.

Štedrý večer sa u nás začínal príchodom otecka k prestretému stolu, keď nám po kresťanskom pozdrave Pochválen pán Ježiš Kristus oznámil, že sa narodil Ježiško, náš Spasiteľ. Po príhovore, vinšoch a prianiach nás popíjal vodou, aby sme boli v budúcom roku všetci zdraví. Nádoba s vodou a čečinkou, ktorou nás kropil, ostala počas večere pri stole a z každého jedla sa tam odložilo pre zvieratá, ktorým sa to po večeri odnieslo do maštale. Samotná večera sa začínala modlitbou a pokračovala siedmimi chodmi jedál. Všetci sme museli z každého jedla zjesť aspoň jednu lyžicu. Ja som nemala rada napríklad

fazuľovú polievku so sušenými slivkami, ktorú moji súrodenci milovali a varia ju dodnes. Po večeri sme si rozbalili darčeka a užívali sme si spoločné chvíle pri čaji, varenom víne, koláčoch a ovocí (kto mohol a vládol). Keď sa ozval spev prvých koledníkov, už sme sa aj my pridávali k nim. Chodili sme od domu k domu a spievali pod oknami vianočné koledy, domáci vychádzali poďakovať a poželať všetko dobré, prípadne nás aj odmenili.

Krásny večer sme završili polnočnou svätou omšou, ktorá v nás znásobila radosť, nadšenie a dobrý pocit. A to je len začiatok vianočných sviatkov. Už 25. decembra, na Božie narodenie, sa koná v kostole jasličková pobožnosť, v ďalšie dni prichádzajú do domácnosti betlehemci so svojim vystúpením. Potom prichádzajú na rad Traja králi, ktorí takisto idú so svojim programom od domu k domu. Dôležitou súčasťou tohto obdobia je vysvätenie príbytkov so známym nápisom nad dverami C + M + B (Christus mansionem benedicat – Kristus nech požehná náš príbytok).

Na pár riadkoch som veľmi stručne opisala, čo mi ostalo v srdci ako spomienka na detstvo, mladosť, rodičov. Po založení vlastnej domácnosti sme si namixovali vianočné zvyky z mojej strany aj zo strany manžela, a tak sme našim deťom a už aj vnúčatám vytvorili nové vianočné tradície. Základné veci, ako je modlitba, krížik s medom na čelo a klasické vianočné jedlá, ostávajú. Pre mňa je nevyhnutnou súčasťou sviatkov aj účasť na svätých omšiach. Keď v chráme zhasnú všetky svetlá, ostane svietiť iba vyzdobený stromček a zaznie Tichá noc, svätá noc, vtedy nastáva v srdci výbuch radosti, lásky, pokoja. Takýto výbuch a pevné zdravie želim všetkým. A nielen na Vianoce.

Terézia Durdiaková

Nórske Vianoce

Poprosila som sestru, ktorá žije v Nórsku viac ako 10 rokov, aby opisala slovensko-nórsko-islandské vianočné sviatky, pretože za manžela má Islandčana.

„Vianoce v Nórsku sú jedno z najkrajších období v roku. Nálada sa stupňuje od prvej adventnej nedele. Prechádzka po vyzdobenej hlavnej ulici v Lillehammeri je tým pravým predvianočným začiatkom. Vábivá vôňa pečených mandlí, výklady plné vianočných trpaslíkov, ktorých voláme Julenisse, vŕzgajúci sneh pod nohami a horúce kakao, ktoré mi zohreje skrehnuté ruky, vo mne navodí pocit radosti a očakávania.

U nás sa vianočný stromček stavia na začiatku decembra, aby sme sa naň mohli dívať a tešiť sa z neho čo najdlhšie. Po celom dome sa porozkladajú trpaslíci rôznych veľkostí, svetielka, svičky a ozdoby do okien, ktoré svietia noc a deň. Nóri majú radi svetielka. Niekedy príde na návštevu aj Rumpennisse, malý vianočný škriatok, ktorý cez noc vyvádza rôzne škriatkoviny. Napríklad premiestni veci alebo ich schová, rozkrúti kotúč toaletného papiera po celom dome, natrie kľučky na dverách zubnou pastou a podobne...

13. decembra na Luciu pokračujeme islandskou tradíciou, pretože môj manžel je z Islandu. Každé ráno prinesie jeden škriatok malý darček do topánky na okne. Trinásť škriatkovia majú svoje mená, ako napríklad Stekkjastaur, Stufur, Skyrgamur a podobne. Na Luciu sa pečú kysnuté koláčiky zvané lusekatter. Samozrejme, že sa u nás tradične pečú aj perníky alebo perníkové domčeky, čo je obľúbená činnosť tých najmenších. Ja pečiem nórske vianočné trubičky, ktoré sú moje obľúbené.

Ráno na Štedrý deň oslavujeme narodeniny môjho syna, ktorý sa teší na narodeninové darčeky. A kým ich otvára, pijeme kávu,

jeme narodeninovú tortu a tiež sa fotíme. Na pravé poludnie vysielajú nórska televízia našu starú dobrú Popolušku (Askepot), ktorá je nadabovaná jedným hlasom v nórsčine. Nóri na to nedajú dopustiť, je to tradícia! Pred večerou u nás zazvoní Julenisse (dedo Mráz), ktorý nám donesie darčeky. Zákraky sa stále dejú!

Večera sa u nás podáva okolo piatej. Samozrejme, nesmie chýbať

naša slovenská kapustnica a zemiakový šalát s vyprázaným mäsom alebo iným druhom mäsa. V nórskych rodinách sú tradičným jedlom pečené rebierka, lutfisk (fermentovaná ryba), mäsové koláčiky zvané medistekaker so zemiakmi a omáčkou a na záver ako dezert ryžová kaša s mandľami posypaná cukrom a škoricou alebo želé s vanilkovým krémom. A na stole nechýba vianočné pivo a vianočná limonáda.

O šiestej musíme byť všetci najedení, lebo naše dieťa už nechce dlhšie čakať na darčeky. Vyberá ich spod stromčeka a rozdáva pre každého. A potom sa začne rozbaľovanie sprevádzané výskotom. Každé dieťa musí dostať pod stromček aspoň jeden kus nového oblečenia, ak nie, príde čierna mačka a dieťa zje! (to je islandská tradícia). Keď sa pri vianočnom stromčeku stretne väčšia rodina, pochytajú sa za ruky, tancujú okolo stromčeka a spievajú vianočné koledy.

Jeden z televíznych programov, na ktoré čaká veľká väčšina dospelých, je starý anglický komediálny program Dinner for one (v nórsčine Grevinnen og Hovmesteren). S plným bruškom dobrôt, pár pohárikoch likéru a dohárajúcim ohňom v krbe si nakoniec všetci poprajeme šťastné a veselé, kým sa poberieme do perín.“

Zdenka Gondová, Blanka Gondová

Vianočná výzdoba obchodov v Nórsku

Vianoce v Nórsku

Vianočné dekorácie v Nórsku

Deti a Vianoce

Vianoce boli vždy pre mňa najkrajšími sviatkami v roku. Od detstva si pamätám, ako sme so sestrou písali list Ježiškovi, a túžobne sme čakali, či nám naozaj donesie darčeky, ktoré sme si želali. K pravej vianočnej atmosfére prispievala výzdoba a množstvo snehu, ktorý napadol každé Vianoce. Keď som už bola staršia, zistila som, že darčeky kupujú rodičia, a tak sme ich so sestrou začali hľadať po všetkých skrinách v byte. Niekedy sme museli liezť poriadne vysoko. Postupne, hlavne na vysokej škole som si darčeky už vyberala sama. Teda väčšinou to bolo tak, že sa ma rodina spýtala, čo by ma potešilo, a to mi kúpili. Mala som, čo som si priala, ale to čaro Vianoc sa akosi vytrácalo. Aj snehu bolo každý rok čoraz menej a menej. Aspoň že sme nemuseli ísť počas Vianoc do školy a do práce.

Čím ďalej, tým viac som vnútorne začala rozmýšľať nad tým, kam sa vytratila tá detská radosť, očakávania a iskra v očiach. Dá sa opäť nájsť? Kde a ako? Podarilo sa to, až keď sa narodila

Vianoce u nás doma

naša dcérka Ninka. Vianoce naozaj potrebujú skutočnú detskú nevinnosť. Odkedy ju máme, zdobenie stromčeka je opäť čarovná udalosť. Svetielka miluje a v ozdobovaní je tiež veľmi kreatívna. Minulé Vianoce, kým sme spali, sama dozdobila stromček svojimi plyšovými hračkami a radostne nás zobudila, aby sme sa na to prišli pozrieť. Aj ona verí na Ježiška, píšeme mu spolu list a počas vianočnej večere pozorne načúva, či ho náhodou nebude počuť, ako nesie darčeky pod náš stromček. Chodíme sa večer aj s ockom prechádzať po osvetlenom námestí, či do kostola pomodliť k jasličkám. Je krásne opäť prežívať tieto vzácne pocity.

Hoci viem, že to nie je vždy ľahké, všetkým ľuďom navôkol želim, aby počas Vianoc v sebe našli to malé dieťa, ktoré sa skrýva v ich vnútri a je pripravené rozžiariť naše oči šťastím a naplniť naše srdcia láskou.

Betka Púčiková

Nepredajné. Bezplatne šírené.

Občasník Štátnej vedeckej knižnice Banskej Bystrici

Zostavovateľka: Mgr. Alžbeta Púčiková
Zodpovedná redaktorka: PhDr. Oľga Doktorová, PhD.
Grafická úprava a sadzba: PaedDr. Dušan Jarina
Jazyková korektúra: PaedDr. Ivan Očenáš, PhD.
Registračné číslo: EV 3255/09. ISSN 1335-6917
Vydáva: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici
Tlač: Štátna vedecká knižnica v Banskej Bystrici

www.svkbb.eu
E - mail: svkbb@svkbb.eu